

1 Avqust Azərbaycan dili və Əlifbası Günüdür

Millətin milliliyini saxlayan onun dilidir. Bizim zəngin, böyük söz ehtiyatına malik olan Azərbaycan dilimiz var. Azərbaycan ədəbi dilinin saflığına daim qayğı göstərilməlidir.

Heydər ƏLİYEV
Ümummilli lider

Ölkəmizin tarixində ilk dəfə ana dili və onun əlifbasının şərəfinə ayrıca günün təsis olunması müstəqil dövlətimizin bu məsələyə nə qədər ciddi yanaşdığını, ana dilimizi necə bir yüksək məqama qaldırdığını göstərən tarixi amildir. Hər il avqustun 1-də hamılıqla bir daha yada salırıq ki, ümummilli ünsiyyət vasitəsi olan ana dilimiz mənəvi dəyərlər sistemimizdə ən qiymətli sərvətimizdir. Zaman-zaman dahilərimiz ana dilimizi mənəvi Vətən saymış, ulularımız milli varlığını yaşatmaq üçün onu torpaqlarımızla eyni dərəcədə sevmiş və qorumuşlar. Dilimiz də yenilə torpaqlarımız kimi ötanlərimizi bugününmüzə qovuşdurmuş, xalqımızı dünyada tanıdan ən başlıca milli əlamət kimi onu gələcəyin astanasına gətirib çıxarmışdır.

Ulu öndər Heydər Əliyev ana dilimizin qüdrətini və misilsiz dəyərini yüksək qiymətləndirərək deyirdi: "Azərbaycan dili bu gün dərin fikirlərin ən incə çalarlarından olduqca aydın bir şəkildə ifadə etmək qüdrətinə malik dillərdəndir. Düşüncələrdəki dərinliyi, hissələrdəki incəlikləri bütünlüklə ifadə etmək kamilliyinə yetişmə bilməsi üçün hər hansı xalqlardan bir neçə minillik tarixi yaşaması lazım gəlir". Doğrudan da, milli varlığı birliyin möhkəmlənməsində mühüm rol oynayan dil, eyni zamanda, mənəvi və mədəni zənginləşmə, elmi-texniki inkişaf üçün zəruri olan ünsiyyət vasitəsidir. Ana dili hər bir xalqın mənəvi sərvəti, mənəviyyatının güzgüsüdür.

Xalqımız öz dilini, dilimiz isə onu yaşadan xalqımızı qorumuş, bütünü çətdirmişdir. Tarixin ağır sınaqlarından çıxıb bu günümüzdə yetişən Azərbaycan dili artıq milli dövlətçiliyimizin əsas göstəricilərindən biri kimi layiq olduğu ali məqama yüksəldilmişdir. Bu, milli yetkinliyin təsdiqi, xalqın öz taleyinə sahibliyinin, dövlət qurmaq və qorumaq qüdrətinin parlaq ifadəsidir. İndiki nəsillərin ən müqəddəs borcu Vətənimizə və ana dilimizə övladlıq sədaqəti ilə sahib çıxmaq, bu ulu əmanəti göz bəbəyi kimi qorumaq, zənginləşdirmək gələcəyə ötürməkdir.

Müstəqillik illərində Azərbaycan dili, sözün həqiqi mənasında, öz milli taleyinə sahib olmuş bir xalqın və onun suveren dövlətinin dilidir. İndi Azərbaycan dili dünyanın müxtəlif dilləri ilə birbaşa əlaqəyə girmək imkanı qazanıb. Elə buna görə də hər bir dövlətin təhlükəsizliyi ilə bağlı amillər içərisində onun xalqının dilinin qorunması və zənginləşdirilməsi də daim diqqətdə saxlanılır.

Azərbaycan dövləti onun rəsmi atributlarından biri kimi təsdiq olunmuş rəsmi dilin ölkə həyatının bütün sahələrində maneəsiz işlədilməsinin, qorunmasının və onun taleyi ilə bağlı bütün məsələlərin həllinin təminatçısı kimi öz vəzifəsini əsaslı və davamlı olaraq yerinə yetirir. Ötən illərdə Azərbaycan dilinin dövlət dili statusunun bərqərar olması, bu ümummilli ünsiyyət vasitəsinin tam işləkliyinin təmin edilməsi ilə bağlı mükəmməl hüquqi-normativ baza yaradılması müstəqillik tariximizin önəmli gerçəkliklərindən biridir.

Azərbaycan dili özünün hazırkı səviyyəsinə çatana qədər müxtəlif tarixi mərhələlərdən keçmişdir. Hələ sovet dövründə ana dilimizin qorunması və inkişaf etdirilməsi, Azərbaycan dilinin dövlət dili statusunun təmin edilməsi ilə bağlı ümummilli lider Heydər Əliyev tarixi işlər gerçəkləşdirmişdir. Ulu öndərin prinsipial mövqeyi sayəsində, Moskvanın etirazlarına baxmayaraq, Azərbaycan SSR-in 1978-ci il Konstitusiyasında Azərbaycan dili dövlət dili kimi təsbit edilmişdir. Həmin dövrdə Azərbaycan dilində mətbuatın, mədəniyyətin, elm və təhsilin inkişafı üçün böyük işlər görülmüş, dövlət dilinin ictimai-siyasi və mədəni mövqeyinin yüksəlməsinə nail olunmuşdur.

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin dil siyasətinin müəyyənləşməsi də ulu öndərin adı ilə bağlıdır. 1995-ci ildə onun rəhbərliyi ilə qəbul edilən Konstitusiyada Azərbaycan dili milli dövlətçiliyimizin əsas atributlarından biri olaraq təsbit olunmuşdur. Müstəqil dövlətin dil haqqında

qanunu da Prezident Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə hazırlanıb qəbul edilmişdir.

Ümummilli liderin ideyalarını bütün sahələrdə rəhbər tutan və dövrün tələblərinə uyğun gerçəkləşdirən Prezident İlham Əliyev doğma dilimizə, milli adət-ənənələrimizə, qədim mədəniyyətimizə böyük həssaslıqla yanaşır. Bu gün dilimizin inkişafının əsas qarantı da məhz ölkə rəhbərinin özüdür. Azərbaycan ədəbiyyatını, azərbaycanlı düşüncəsini əks etdirən sanballı əsərlərin latın qrafikasında yenidən nəşr edilməsi məhz İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə baş tutdu. Prezidentin 2004-cü il yanvarın 12-də imzaladığı "Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında" sərəncamı həm də əlifba ilə bağlı problemləri tamamilə həll etdi. Bunun da nəticəsində kütləvi nəşrlərin latın qrafikasına keçirilməsi baş tutdu.

"Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı" hazırlanıb Azərbaycan Prezidentinin 2013-cü il 9 aprel tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilməsi də önəmli tarixi hadisədir. Müasir dövrün tələblərini, konkret olaraq, qloballaşma prosesinin fəlsəfəsinə nəzər alan həmin dövlət proqramının məqsədi Azərbaycan dilinin istifadəsi və tədqiqinə dövlət qayğısının artırılması, Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə, ölkədə dilçilik araşdırmalarının inkişafına yönəldilmiş yaradıcı təşəbbüslərinin birləşdirilməsi və dilçiliyin müasir cəmiyyətin aktual problemləri ilə əlaqələndirilməsinin təmin etməkdir.

beynəlxalq arenaya çıxıb. Ölkəmizdə dövlət səviyyəsində mükəmməl dil siyasəti gerçəkləşdirilir. Bu zəruri siyasətin əsaslarını yaranan isə məhz ümummilli lider Heydər Əliyev oldu. Ulu öndərin milli dil quruculuğu siyasəti onun milli dövlət quruculuğu strategiyasının önəmli tərkib hissəsi olub bütöv bir sistem təşkil edir.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev bu siyasəti uğurla davam etdirir. Ölkə rəhbəri öz çıxışlarında dəfələrlə dil məsələsinə

mi danışıq dili səviyyəsində, həm də elmi, bədii, rəsmi dil səviyyəsində ana dilimiz son illər xüsusilə inkişaf edib. Zəmanəmizdə Azərbaycan dili sözün həqiqi mənasında müstəqil bir dövlətin dil olub. Bütün bunlarla yanaşı, ana dilimizin dövlət dili statusuna heç də həmişə sayğı ilə yanaşılması, dildən istifadə zamanı onun sabitləşmiş normalarının pozulması da ciddi narahatlıq doğurur. Yol verilən belə nöqsanlar əsasən sözlərin düzgün yazılışı ilə bağlıdır. Bu gün Azərbaycan dilinin qrammatikası ilə bağlı hər hansı problem yoxdur. Ana dilinin lüğət tərkibində isə həmişə problem olub.

Azərbaycan yazılı mətbuatın səviyyəsi kifayət qədər yüksəkdir. Mətbuat kütləvi hadisə olduğundan işçilərinin hamısının peşəkarlığı çox çətin məsələdir. Azərbaycan ədəbi dilin qorunmasına ictimai nəzarət səyrçilikdən fəal ictimai qınağa və əməli işlər görülməsinə yönəldilməlidir. Azərbaycan dilinin ən çox inkişaf etdiyi sahə publisistikadır, mətbuatı və kütləvi informasiya vasitələrinin dilidir. Bu baxımdan müstəqilliyimiz elan olunduqdan sonra Azərbaycan dilinin çox demokratik inkişafı imkanı yarandı. Bununla da cəmiyyət bütövlükdə mətbuatla əlaqədar oldu.

Övvəllər mətbuat yalnız peşəkarlar üçün idisə, indi artıq ən sırası azərbaycanlı da mətbuatda, televiziya, sosial şəbəkədə

danışmaqdan çəkinir. Ona görə də nəticə cəmiyyətə gəlib çıxır və məlum olur ki, uşaqlar dili küçüldür, öyrəniblər. Bu səbəbdən, uşaqlar danışanda onların nitqində çoxlu dialekt xüsusiyyətləri, ədəbdən kənar sözlər işlənilir, təmkinsiz bir dil ortaya çıxır.

Milli Məclis "Dövlət dili haqqında" qanunu zaman-zaman təkmilləşdirib. Bu sənəd mövcud olan müəyyən çatışmazlıqları aradan qaldırıb. Bizim uğurlu dil sənədimizdən biri də "Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı" hazırlanıb Azərbaycan Prezidentinin 2013-cü il 9 aprel tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilməsi də önəmli tarixi hadisədir. Müasir dövrün tələblərini, konkret olaraq, qloballaşma prosesinin fəlsəfəsinə nəzər alan həmin dövlət proqramının məqsədi Azərbaycan dilinin istifadəsi və tədqiqinə dövlət qayğısının artırılması, Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə, ölkədə dilçilik araşdırmalarının inkişafına yönəldilmiş yaradıcı təşəbbüslərinin birləşdirilməsi və dilçiliyin müasir cəmiyyətin aktual problemləri ilə əlaqələndirilməsinin təmin etməkdir.

mi danışıq dili səviyyəsində, həm də elmi, bədii, rəsmi dil səviyyəsində ana dilimiz son illər xüsusilə inkişaf edib. Zəmanəmizdə Azərbaycan dili sözün həqiqi mənasında müstəqil bir dövlətin dil olub. Bütün bunlarla yanaşı, ana dilimizin dövlət dili statusuna heç də həmişə sayğı ilə yanaşılması, dildən istifadə zamanı onun sabitləşmiş normalarının pozulması da ciddi narahatlıq doğurur. Yol verilən belə nöqsanlar əsasən sözlərin düzgün yazılışı ilə bağlıdır. Bu gün Azərbaycan dilinin qrammatikası ilə bağlı hər hansı problem yoxdur. Ana dilinin lüğət tərkibində isə həmişə problem olub.

Azərbaycan yazılı mətbuatın səviyyəsi kifayət qədər yüksəkdir. Mətbuat kütləvi hadisə olduğundan işçilərinin hamısının peşəkarlığı çox çətin məsələdir. Azərbaycan ədəbi dilin qorunmasına ictimai nəzarət səyrçilikdən fəal ictimai qınağa və əməli işlər görülməsinə yönəldilməlidir. Azərbaycan dilinin ən çox inkişaf etdiyi sahə publisistikadır, mətbuatı və kütləvi informasiya vasitələrinin dilidir. Bu baxımdan müstəqilliyimiz elan olunduqdan sonra Azərbaycan dilinin çox demokratik inkişafı imkanı yarandı. Bununla da cəmiyyət bütövlükdə mətbuatla əlaqədar oldu.

Övvəllər mətbuat yalnız peşəkarlar üçün idisə, indi artıq ən sırası azərbaycanlı da mətbuatda, televiziya, sosial şəbəkədə

Milli-mədəni varlığımızın ən uca dəyəri – Ana dili

Dövlət müstəqilliyi dövründə ümumxalq bayramlarımız, önəmli tarixi və milli dəyərlərimizlə bağlı qatqımda Azərbaycan dili və əlifbasının şərəfinə də ayrıca gün yer aldı. "Millətin milliliyini saxlayan onun dilidir" – deyən ümummilli lider Heydər Əliyevin 2001-ci il avqustun 9-da imzaladığı fərmanla 18 ildir ki, 1 avqust ölkəmizdə Azərbaycan Dili və Əlifbası Günü kimi layiqincə qeyd edilir.

inkişafı fonunda diqqətdən kənar qala bilməz. Dünyada müşahidə edilməkdə olan qloballaşma prosesi şəraitində dilin qorunması və inkişaf etdirilməsi problemə iki cür yanaşma mövqeyi vardır. Birincisi, dilin qorunması və inkişaf etdirilməsi üçün milli dövlət quruculuğu siyasəti onun milli dövlət quruculuğu strategiyasının önəmli tərkib hissəsi olub bütöv bir sistem təşkil edir.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev bu siyasəti uğurla davam etdirir. Ölkə rəhbəri öz çıxışlarında dəfələrlə dil məsələsinə

mi danışıq dili səviyyəsində, həm də elmi, bədii, rəsmi dil səviyyəsində ana dilimiz son illər xüsusilə inkişaf edib. Zəmanəmizdə Azərbaycan dili sözün həqiqi mənasında müstəqil bir dövlətin dil olub. Bütün bunlarla yanaşı, ana dilimizin dövlət dili statusuna heç də həmişə sayğı ilə yanaşılması, dildən istifadə zamanı onun sabitləşmiş normalarının pozulması da ciddi narahatlıq doğurur. Yol verilən belə nöqsanlar əsasən sözlərin düzgün yazılışı ilə bağlıdır. Bu gün Azərbaycan dilinin qrammatikası ilə bağlı hər hansı problem yoxdur. Ana dilinin lüğət tərkibində isə həmişə problem olub.

Azərbaycan yazılı mətbuatın səviyyəsi kifayət qədər yüksəkdir. Mətbuat kütləvi hadisə olduğundan işçilərinin hamısının peşəkarlığı çox çətin məsələdir. Azərbaycan ədəbi dilin qorunmasına ictimai nəzarət səyrçilikdən fəal ictimai qınağa və əməli işlər görülməsinə yönəldilməlidir. Azərbaycan dilinin ən çox inkişaf etdiyi sahə publisistikadır, mətbuatı və kütləvi informasiya vasitələrinin dilidir. Bu baxımdan müstəqilliyimiz elan olunduqdan sonra Azərbaycan dilinin çox demokratik inkişafı imkanı yarandı. Bununla da cəmiyyət bütövlükdə mətbuatla əlaqədar oldu.

Övvəllər mətbuat yalnız peşəkarlar üçün idisə, indi artıq ən sırası azərbaycanlı da mətbuatda, televiziya, sosial şəbəkədə

mi danışıq dili səviyyəsində, həm də elmi, bədii, rəsmi dil səviyyəsində ana dilimiz son illər xüsusilə inkişaf edib. Zəmanəmizdə Azərbaycan dili sözün həqiqi mənasında müstəqil bir dövlətin dil olub. Bütün bunlarla yanaşı, ana dilimizin dövlət dili statusuna heç də həmişə sayğı ilə yanaşılması, dildən istifadə zamanı onun sabitləşmiş normalarının pozulması da ciddi narahatlıq doğurur. Yol verilən belə nöqsanlar əsasən sözlərin düzgün yazılışı ilə bağlıdır. Bu gün Azərbaycan dilinin qrammatikası ilə bağlı hər hansı problem yoxdur. Ana dilinin lüğət tərkibində isə həmişə problem olub.

Azərbaycan yazılı mətbuatın səviyyəsi kifayət qədər yüksəkdir. Mətbuat kütləvi hadisə olduğundan işçilərinin hamısının peşəkarlığı çox çətin məsələdir. Azərbaycan ədəbi dilin qorunmasına ictimai nəzarət səyrçilikdən fəal ictimai qınağa və əməli işlər görülməsinə yönəldilməlidir. Azərbaycan dilinin ən çox inkişaf etdiyi sahə publisistikadır, mətbuatı və kütləvi informasiya vasitələrinin dilidir. Bu baxımdan müstəqilliyimiz elan olunduqdan sonra Azərbaycan dilinin çox demokratik inkişafı imkanı yarandı. Bununla da cəmiyyət bütövlükdə mətbuatla əlaqədar oldu.

Övvəllər mətbuat yalnız peşəkarlar üçün idisə, indi artıq ən sırası azərbaycanlı da mətbuatda, televiziya, sosial şəbəkədə

mi danışıq dili səviyyəsində, həm də elmi, bədii, rəsmi dil səviyyəsində ana dilimiz son illər xüsusilə inkişaf edib. Zəmanəmizdə Azərbaycan dili sözün həqiqi mənasında müstəqil bir dövlətin dil olub. Bütün bunlarla yanaşı, ana dilimizin dövlət dili statusuna heç də həmişə sayğı ilə yanaşılması, dildən istifadə zamanı onun sabitləşmiş normalarının pozulması da ciddi narahatlıq doğurur. Yol verilən belə nöqsanlar əsasən sözlərin düzgün yazılışı ilə bağlıdır. Bu gün Azərbaycan dilinin qrammatikası ilə bağlı hər hansı problem yoxdur. Ana dilinin lüğət tərkibində isə həmişə problem olub.

Azərbaycan yazılı mətbuatın səviyyəsi kifayət qədər yüksəkdir. Mətbuat kütləvi hadisə olduğundan işçilərinin hamısının peşəkarlığı çox çətin məsələdir. Azərbaycan ədəbi dilin qorunmasına ictimai nəzarət səyrçilikdən fəal ictimai qınağa və əməli işlər görülməsinə yönəldilməlidir. Azərbaycan dilinin ən çox inkişaf etdiyi sahə publisistikadır, mətbuatı və kütləvi informasiya vasitələrinin dilidir. Bu baxımdan müstəqilliyimiz elan olunduqdan sonra Azərbaycan dilinin çox demokratik inkişafı imkanı yarandı. Bununla da cəmiyyət bütövlükdə mətbuatla əlaqədar oldu.

Övvəllər mətbuat yalnız peşəkarlar üçün idisə, indi artıq ən sırası azərbaycanlı da mətbuatda, televiziya, sosial şəbəkədə

danışmaqdan çəkinir. Ona görə də nəticə cəmiyyətə gəlib çıxır və məlum olur ki, uşaqlar dili küçüldür, öyrəniblər. Bu səbəbdən, uşaqlar danışanda onların nitqində çoxlu dialekt xüsusiyyətləri, ədəbdən kənar sözlər işlənilir, təmkinsiz bir dil ortaya çıxır.

Milli Məclis "Dövlət dili haqqında" qanunu zaman-zaman təkmilləşdirib. Bu sənəd mövcud olan müəyyən çatışmazlıqları aradan qaldırıb. Bizim uğurlu dil sənədimizdən biri də "Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı"dr. Prezident İlham Əliyevin bir neçə il əvvəl təsdiq etdiyi bu proqram həm milli xüsusiyyətləri, həm də qloballaşmanın təsiri çox aydın izah edir. Dillə bağlı ən önəmli uğurumuz odur ki, dövlət və cəmiyyət arasında dilin qorunması ilə bağlı əlaqə daim gücləndirilir.

Möhsün NAĞISOYLU, AMEA-nın Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun direktoru, akademik:

– Dil millətin varlığının əsas şərtlərindən, göstəricilərindən biridir. Azərbaycan dili istər tarixi, istərsə də müasir vəziyyəti baxımından dərin mənəvi tutumuna, lüğət tərkibinin zənginliyinə, mükəmməl qrammatik quruluşuna görə dünyanın seçilən və inkişaf etmiş dillərindən biridir. Varlığını özünə təsdiqləyən dilçiliyin mühüm göstəricilərindən biri olan ana dilimiz tarix boyu olduğu kimi, müasir dövrdə də ölkəmizin hüddurlarını aşaraq bir sıra bölgələrdə ümumünsiyyət vasitəsi rolunu oynayıb və nüfuz dairəsinə daha da genişləndirib. Mənəvi varlığını, mövcudluğunu qoruyub saxlayır.

Dil o qədər əhəmiyyətli bir məsələdir ki, hətta AXC-nin ikinci qərarı ana dili ilə bağlıdır. Xalq Cümhuriyyətinin qismətdəli fəaliyyəti dövründə ölkədə milli dəyərlərimizin təbliği, Azərbaycan dilinin dövlət dili elan edilməsi kimi mühüm işlər görüldü. Respublikada dil siyasətinin birmənalı şəkildə formalaşdırılması, ana dilinin dövlət dili kimi təbii işinin təkmilləşdirilməsi və dünya azərbaycanlılarının ünsiyyət vasitəsinə çevrilərək milli hamayiliyin göstəricisi kimi beynəlxalq aləmdə rolunu və nüfuzunun yüksəlməsi isə ümummilli lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Ulu öndərin dil siyasəti onun dövlət quruculuğu siyasətinin özvi tərkib hissəsi olmuşdur.

1969-cu ildə "Kommunist" qəzetinin (indiki "Xalq qəzeti") və Bakı Dövlət Universitetinin 50 illik yubileyində Azərbaycan dilində çıxış edən ümummilli lider Heydər Əliyev respublikanın rəsmi həyatında ana dilinə münasibətini dəyişdiyi barədə cəmiyyətə casarətli mesaj vermişdir. 1978-ci ildə isə ulu öndər Azərbaycan dilinin dövlət dili kimi respublika konstitusiyasında təsbit edilməsinə nail olmuşdur. Artıq 18 ildir ki, qeyd etdiyimiz 1 Avqust Azərbaycan dili və Əlifbası Günü də ulu öndərin xalqımıza tarixi ərməğanlarından biridir.

Azərbaycan ədəbi dilinin qorunması baxımından sistemli fəaliyyət daha çox AMEA-nın Nəsimi adına Dilçilik İnstitutuna öhdəsinə düşür. Ölkəmizdə dilçilik sahəsində fundamental araşdırmaların mərkəzi və aparıcı təşkilatçısı kimi tanınan bu elmi müəssisədə Prezidentin Azərbaycan dili haqqında 2013-cü il 9 aprel tarixli sərəncamından irəli gələn vəzifələri həyata keçirmək məqsədilə bir sıra əməli işlər görüldü. Bu baxımdan Dilçilik İnstitutunda bir neçə yeni şöbə – qədim dillər və mədəniyyətlər, so-siolinqvistik və dil siyasəti, kompüter dilçiliyi, monitoring şöbələrinin yaradılıb. Aparılmış struktur dəyişiklikləri Azərbaycan dilçiliyinin Avropa və dünya elminə inteqrasiyasına, ölkənin görkəmli dilçililərinin beynəlxalq səviyyədə tanınmasına və nüfuz qazanmasına, eləcə də ədəbi dil tarixinin, qədim dillərin və mədəniyyətlərinin araşdırılmasına, ölkə ərazisində yaşayayan azsaylı xalqların dillərini öyrənilməsinə yol açdı.

Dilçilik İnstitutunda dilimizin saflığının qorunması, ədəbi dil normalarının pozulması hallarının qarşısının alınması sahəsində də məqsədyönlü işlər yerinə yetirilir. İnstitutun əməkdaşları bu məqsədə vaxtaşırı yoxlamalar aparır, monitoringlər keçirir və ən

başlıcası, sözügedən sahədəki nöqsanların aradan qaldırılması üçün maarifləndirici tədbirlər görür, aidiyyəti təşkilatlara tövsiyələr verir, onlarla müqavilələr bağlayır. Televiziya və radio kanallarında, mətbuat orqanlarında və sosial şəbəkələrdə Azərbaycan ədəbi dilinin normalarının pozulması hallarına tez-tez rast gəlmək olur. Bu sahədə pozuntuların qarşısının alınmasında ictimaiyyətin də fəal iştirakının təmin edilməsi və operativ tədbirlərin görülməsi məqsədilə Dilçilik İnstitutunda artıq bir neçə ildir ki, "qaynar xətt" fəaliyyət göstərir.

Son illərdə Dilçilik İnstitutunda "Azərbaycan dilinin yeni sözlər və mənalar lüğəti", "Yeni terminlərin izahlı lüğəti" kitabları nəşr olunmuşdur. Müasir dövrdə hər hansı bir dili inkişafsız təsvir etmək olmaz. Azərbaycan dili daim inkişaf edən dillər sırasındadır. Dilimiz həm dildaxili, həm də ekstralingvistik amillər hesabına durmadan inkişaf edir və daim zənginləşir. Ümumi qanunauyğunluqlar çərçivəsində daha çox nəzəri cəlb edən məsələ leksik-terminoloji yeniləmədir. Alınma sözlərlə bağlı onu da qeyd etmək lazımdır ki, şəxsən mən bu məsələdə dilimizin öz imkanları hesabına söz yaradıcılığının tərəfdarıyam.

Azərbaycan dili dünyanın ən zəngin, səlis dillərindən biridir. Hər kəs dilə məsuliyyətə yanaşmalıdır. Dili insana uşaqlıqdan sevdirmək lazımdır. Belə olan halda Azərbaycan ədəbi dilinin pozulması hallarına rast gəlmərik. O da həqiqətdir ki, bəzən dilimizin zənginliyindən lazımı qaydada istifadə olunmur. Televiziya və radio kanalları, internet resursları, qəzetlərdə və müxtəlif reklamlarda ədəbi dil normalarının pozulması müşahidə edilir. Xüsusilə, ana dilimizdə qarışıqlıq olduğu halda, yerli-yersiz əcnəbi sözlərin işlədilməsinə rast gəlinir.

Ədəbi dilimizin özünəməxsus inkişaf qanunauyğunluqlarına xələf gətirə biləcək yad ünsürlər üzə çıxarılması və bunun qarşısının alınması istiqamətində müvafiq qurumlar heç də həmişə çeviklik nümayiş etdirə bilmir. Nəticə etibarilə dövlət dilinin təbii sahəsində bir sıra problemlər özünü qabarıq şəkildə göstərir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin "Azərbaycan dilinin saflığının qorunması və dövlət dilindən istifadənin daha da təkmilləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında" fərmanına əsasən monitorinq mərkəzi yaradılmış və bu qurum göstərilən halların qarşısını almaq üçün təsiri tədbirlər görür.

Dilin qoruyucusu və daşıyıcısı xalqdır, buna görə də dilin keyfiyyətində durmaq, onun hər tərəfi inkişafına nail olmaq hər kəsin vətəndaşlıq borcu olmalıdır. İnamla söyləmək olar ki, bir əsrdən sonra da dilimizin inkişaf səviyyəsi durmadan artacaq və dünya dilləri sırasındadır özünün layiqli yerini tutacaqdır.

Dilimizdə imkanların zənginliyinə görə dünyanın tanınmış dilləri səviyyəsinə qaldırmaq istiqamətində qeyd edilən işləri həyata keçirmək lazımdır: müasir dilçilik elminin son nailiyyətlərini Azərbaycan dilçiliyinə tətbiq etmək həm də dilimizin yüksək inkişafına nail olmaq; dövlət dili və şifahi nitqlə bağlı mövcud nöqsanların aradan qaldırılması; müxtəlif tipli lüğətlər hazırlamaq və nəşr etməkdir; gündəlik ünsiyyətdə dilimizin özünəməxsus ümumişlək söz və ifadələrinin üstünlük vermək; ibtidai və orta təhsilin dövlət dilində geniş şəkildə tətbiqinə nail olmaq; Azərbaycan dilinə sonsuz sevgi və böyük ehtiram duyğularının təməlinin orta və ali təhsil müəssisələrində qoyulmasına nail olmaq.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə hazırlanmış "Dövlət dili haqqında" 2002-ci il 30 sentyabr tarixli Qanunun müddəaları isə hər bir Azərbaycan vətəndaşını, xüsusilə də dilçilik sahəsində çalışan mütəxəssisləri daim ədəbi dilimizin saflığı keyfiyyətində dayanmağa, onun düzgün şəkildə tətbiqi və inkişafı istiqamətində düşüncü-düşüncü, bu sahədə əməli tədbirlər görməyə səsləyir.

Tahir AYDINOĞLU,
"Xalq qəzeti"

Müasir Azərbaycan ədəbi dili siyasi-ictimai, elmi-mədəni sahələrdə geniş işlənmə dairəsinə malik yüksək yazı mədəniyyəti olan və daim söz ehtiyatını zənginləşdirən bir dildir. Biz Azərbaycan dilinin saflığını təmin etməliyik.

İlham ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

danışmaqdan çəkinir. Ona görə də nəticə cəmiyyətə gəlib çıxır və məlum olur ki, uşaqlar dili küçüldür, öyrəniblər. Bu səbəbdən, uşaqlar danışanda onların nitqində çoxlu dialekt xüsusiyyətləri, ədəbdən kənar sözlər işlənilir, təmkinsiz bir dil ortaya çıxır.

Milli Məclis "Dövlət dili haqqında" qanunu zaman-zaman təkmilləşdirib. Bu sənəd mövcud olan müəyyən çatışmazlıqları aradan qaldırıb. Bizim uğurlu dil sənədimizdən biri də "Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı"dr. Prezident İlham Əliyevin bir neçə il əvvəl təsdiq etdiyi bu proqram həm milli xüsusiyyətləri, həm də qloballaşmanın təsiri çox aydın izah edir. Dillə bağlı ən önəmli uğurumuz odur ki, dövlət və cəmiyyət arasında dilin qorunması ilə bağlı əlaqə daim gücləndirilir.

Möhsün NAĞISOYLU, AMEA-nın Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun direktoru, akademik:

– Dil millətin varlığının əsas şərtlərindən, göstəricilərindən biridir. Azərbaycan dili istər tarixi, istərsə də müasir vəziyyəti baxımından dərin mənəvi tutumuna, lüğət tərkibinin zənginliyinə, mükəmməl qrammatik quruluşuna görə dünyanın seçilən və inkişaf etmiş dillərindən biridir. Varlığını özünə təsdiqləyən dilçiliyin mühüm göstəricilərindən biri olan ana dilimiz tarix boyu olduğu kimi, müasir dövrdə də ölkəmizin hüddurlarını aşaraq bir sıra bölgələrdə ümumünsiyyət vasitəsi rolunu oynayıb və nüfuz dairəsinə daha da genişləndirib. Mənəvi varlığını, mövcudluğunu qoruyub saxlayır.

Dil o qədər əhəmiyyətli bir məsələdir ki, hətta AXC-nin ikinci qərarı ana dili ilə bağlıdır. Xalq Cümhuriyyətinin qismətdəli fəaliyyəti dövründə ölkədə milli dəyərlərimizin təbliği, Azərbaycan dilinin dövlət dili elan edilməsi kimi mühüm işlər görüldü. Respublikada dil siyasətinin birmənalı şəkildə formalaşdırılması, ana dilinin dövlət dili kimi təbii işinin təkmilləşdirilməsi və dünya azərbaycanlılarının ünsiyyət vasitəsinə çevrilərək milli hamayiliyin göstəricisi kimi beynəlxalq aləmdə rolunu və nüfuzunun yüksəlməsi isə ümummilli lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Ulu öndərin dil siyasəti onun dövlət quruculuğu siyasətinin özvi tərkib hissəsi olmuşdur.

1969-cu ildə "Kommunist" qəzetinin (indiki "Xalq qəzeti") və Bakı Dövlət Universitetinin 50 illik yubileyində Azərbaycan dilində çıxış edən ümummilli lider Heydər Əliyev respublikanın rəsmi həyatında ana dilinə münasibətini dəyişdiyi barədə cəmiyyətə casarətli mesaj vermişdir. 1978-ci ildə isə ulu öndər Azərbaycan dilinin dövlət dili kimi respublika konstitusiyasında təsbit edilməsinə nail olmuşdur. Artıq 18 ildir ki, qeyd etdiyimiz 1 Avqust Azərbaycan dili və Əlifbası Günü də ulu öndərin xalqımıza tarixi ərməğanlarından biridir.

Azərbaycan ədəbi dilinin qorunması baxımından sistemli fəaliyyət daha çox AMEA-nın Nəsimi adına Dilçilik İnstitutuna öhdəsinə düşür. Ölkəmizdə dilçilik sahəsində fundamental araşdırmaların mərkəzi və aparıcı təşkilatçısı kimi tanınan bu elmi müəssisədə Prezidentin Azərbaycan dili haqqında 2013-cü il 9 aprel tarixli sərəncamından irəli gələn vəzifələri həyata keçirmək məqsədilə bir sıra əməli işlər görüldü. Bu baxımdan Dilçilik İnstitutunda bir neçə yeni şöbə – qədim dillər və mədəniyyətlər, so-siolinqvistik və dil siyasəti, kompüter dilçiliyi, monitoring şöbələrinin yaradılıb. Aparılmış struktur dəyişiklikləri Azərbaycan dilçiliyinin Avropa və dünya elminə inteqrasiyasına, ölkənin görkəmli dilçililərinin beynəlxalq səviyyədə tanınmasına və nüfuz qazanmasına, eləcə də ədəbi dil tarixinin, qədim dillərin və mədəniyyətlərinin araşdırılmasına, ölkə ərazisində yaşayayan azsaylı xalqların dillərini öyrənilməsinə yol açdı.

Dilçilik İnstitutunda dilimizin saflığının qorunması, ədəbi dil normalarının pozulması hallarının qarşısının alınması sahəsində də məqsədyönlü işlər yerinə yetirilir. İnstitutun əməkdaşları bu məqsədə vaxtaşırı yoxlamalar aparır, monitoringlər keçirir və ən

başlıcası, sözügedən sahədəki nöqsanların aradan qaldırılması üçün maarifləndirici tədbirlər görür, aidiyyəti təşkilatlara tövsiyələr verir, onlarla müqavilələr bağlayır. Televiziya və radio kanallarında, mətbuat orqanlarında və sosial şəbəkələrdə Azərbaycan ədəbi dilinin normalarının pozulması hallarına tez-tez rast gəlmək olur. Bu sahədə pozuntuların qarşısının alınmasında ictimaiyyətin də fəal iştirakının təmin edilməsi və operativ tədbirlərin görülməsi məqsədilə Dilçilik İnstitutunda artıq bir neçə ildir ki, "qaynar xətt" fəaliyyət göstərir.

Son illərdə Dilçilik İnstitutunda "Azərbaycan dilinin yeni sözlər və mənalar lüğəti", "Yeni terminlərin izahlı lüğəti" kitabları nəşr olunmuşdur. Müasir dövrdə hər hansı bir dili inkişafsız təsvir